

La llengua del judici

Bernat Joan i Marí

Acabat el judici que ha tengut lloc al Tribunal Suprem del Regne d'Espanya contra els líders polítics i socials catalans, pens que una de les qüestions que més deuen haver sobtat els observadors internacionals ha set el nul reconeixement dels drets lingüístics dels acusats per part de l'esmentat tribunal.

Una de les coses que els observadors internacionals tenen costum d'observar, especialment quan observen judicis en llocs on hi ha possibilitat de conflicte lingüístic (i, per tant, de menysteniment dels drets lingüístics de determinades persones), és si es garanteixen els drets lingüístics de les persones que s'asseuen al banc dels acusats.

Així, en els judicis a activistes palestins, per exemple, sempre s'observa si el judici s'ha pogut desenvolupar normalment en àrab.

Fins i tot, alguna vegada, he tengut ocasió de llegir comentaris sobre la insuficient competència en àrab per part d'algun jutge israelià que ha participat en algun d'aquests judicis. (Allà sempre el jutge té competència en la llengua dels acusats, encara que de vegades hom consideri que no arriba al nivell de proficiència.)

En llocs en situacions semblants a la nostra, els tribunals sempre són escrupolosos en aquesta qüestió. És del tot impensable que un tribunal canadenc jutjàs persones del Quebec i no els permetés d'expressar-se en francès. O que ciutadans flamencs no es poguessin expressar en neerlandès davant un tribunal belga. O fins i tot que ciutadans finesos de parla sueca no poguessin fer servir la seua llengua davant qualsevol tribunal de Finlàndia. L'acusat és qui té tot el pes a sobre, i tot l'estrès d'haver-se de defensar. I, per tant, constitueix un principi universal que s'ha de poder expressar sense entrebancs en la seua llengua.

Hem assistit a un judici vergonyós, davant el Tribunal Suprem, de líders polítics i socials catalans que no han tengut el dret d'expressar-se en la seua llengua. Tots els acusats eren catalanoparlants. Tots els jutges i fiscals eren hispanoparlants. I feien gala i ostentació,

cada vegada que podien, del seu desconeixement de la llengua catalana. I ho trobaven, per afegitó, la cosa més normal del món.

La Transició no arribà a la Justícia

Aparentment, moltes coses que han ocorregut en aquest judici són poc menys que inexplicables. Però totes tenen una explicació, malgrat que calgui anar a les arrels del problema per a poder-la fer avinent.

No podem entendre com ha anat aquest judici si no tenim en compte, per exemple, que la Transició no va «desfranquitzar» l'Administració de Justícia. Així com els primers governs democràtics varen posar a lloc els militars (hem de reconèixer, en aquest punt,

el mèrit del ministre Narcís Serra) i els va adaptar al que s'espera d'un cos professional, no va fer el mateix amb els jutges. Per això, jutges i fiscals no estan en absolut adaptats a això que s'ano-

mena l'«Estat autònic». Veiem, per exemple, que al Suprem han esgrimit que el general Franco va ser cap de l'Estat a partir del primer d'octubre de 1936, de manera que donen per legítim el colp d'estat que va posar fi a la República i que va portar la terrible guerra de 1936-39. Ho diuen a l'hora de bloquejar l'exhumació de les restes de l'esmentat dictador. Es posen, d'aquesta manera, directament en contra del sistema democràtic.

D'altra banda, els jutges queden fora del compliment de la llei en qüestions com ara la doble oficialitat de llengües en determinades comunitats autònomes. Els jutges no han de saber, obligatòriament, ni català, ni basc ni gallec (no diguem ja occità, per molt oficial que sigui a tot Catalunya). A Flandes és impossible que ningú exerceixi de jutge si no sap neerlandès. Com no es pot ser jutge a Ginebra sense parlar francès, ni a Lugano sense parlar italià, ni a Hèlsinki sense parlar suec.

L'Administració de Justícia, per tant, no ha implementat les mesures necessàries per a adaptar-se

Els jutges no han de saber, obligatòriament, ni català, ni basc, ni gallec.

a un model d'Estat mínimament plural, ni per a complir, com repetidament van recordant els experts que segueixen el compliment per part dels estats de la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries, l'esmentada Carta.

El fet que la Transició no hagi arribat a la Justícia, que encara es troba amb una estructura semblant a la que tenia durant l'etapa franquista, explica en bona part com ha funcionat lingüísticament el procés contra els líders independentistes catalans.

El Regne d'Espanya, lluny dels models lingüístics unitaris

A Europa, i al món en general, existeixen diversos models de política lingüística, diverses formes d'organitzar la qüestió de les llengües en el si de cada estat. Aquests models oscil·len entre el més favorable a la igualtat entre llengües i parlants, el model lingüístic igualitari, en què totes les llengües i, per tant, tots els parlants són tractats en peu d'igualtat, i el més desfavorable, aquell en què no es reconeix ni tan sols l'existència de més d'una llengua dins els territoris d'un estat.

Entre ambdós models, hi tenim models intermedis, en què, com ocorre al Regne d'Espanya, no es reconeix la igualtat, però no es pot obviar el reconeixement de la pluralitat. De manera que, tot i reconèixer l'existència de diferents llengües, i malgrat que la Constitució estableix el tractament igualitari de tots els ciutadans, no són tractades de la mateixa manera (fet que constitueix una claríssima contradicció). No hem d'oblidar mai que, en tractar sobre política lingüística, estam tractant sobre llengües, però també, i bàsicament, sobre parlants. I els parlants, com a parlants d'una llengua determinada, tenen uns drets lingüístics (reconeguts o no).

Contràriament al que ocorre a Bèlgica, a Suïssa o al Canadà, la Constitució espanyola estableix que hi ha una única llengua oficial de l'Estat, i que la resta de llengües, tot al més, poden ser oficials en el si de les seues respectives comunitats autònomes, i sempre al costat de la llengua de l'Estat, que mai no és obvia. Amb aquest model, doncs, es posen les bases d'un bilingüisme unidireccional, clarament desigualitari, perquè, mentre tots els catalanoparlants amb

passaport espanyol estan obligats a conèixer el castellà, els castellanoparlants, fins i tot vivint en territoris de parla catalana, poden prescindir, en molts casos, de conèixer la llengua catalana. L'excepció dels jutges resulta especialment escandalosa, però no és l'única.

S'ha dit que l'Estat espanyol és un estat que s'autoconsidera plural (Estat de les autonomies) però que té una clara voluntat unitarista. Per això, malgrat l'estructura autonòmica, existeixen cossos de funcionaris que tenen com a marc únic el de tot el territori espanyol. Això clarament ocorre en el cos de jutges i en el de fiscals, així com en les policies d'abast estatal (Guàrdia Civil i Policia Nacional), així com amb l'exèrcit. Els últims esglaons en l'exercici del poder, doncs, no es varen adaptar a l'estat plural, sinó que mantingueren les mateixes estructures que

tenien durant la dictadura franquista. Així mateix, tots aquests cossos es caracteritzen per la no implementació del coneixement de les llengües oficials en les anomenades comunitats autònomes, malgrat l'oficialitat lingüística. A nivell internacional, una llengua oficial és aquella de la qual no es

En determinats àmbits, doncs, podem considerar l'Estat espanyol com a estat plural, però als últims esglaons en l'exercici del poder l'Estat és fèrriment monolingüe.

pot prescindir (i, especialment, no en poden prescindir els servidors públics). Tots els cossos esmentats prescindeixen sistemàticament del català, fins i tot als territoris on la llengua és oficial (Catalunya, País Valencià, Illes Balears).

En determinats àmbits, doncs, podem considerar l'Estat espanyol com a estat plural, però als últims esglaons en l'exercici del poder l'Estat és fèrriment monolingüe.

El Suprem no reconeix els drets lingüístics

Del judici perpetrat contra els catalans (recordem que la majoria de les persones que han estat jutjades pel Tribunal Suprem espanyol eren persones que havien estat elegides democràticament pels catalans per a representar-los institucionalment), en podem referir una observació totalment elemental: els drets lingüístics dels sotmesos a judici no han estat reconeguts, i els dels testimonis catalanoparlants tampoc.

Per a evitar que l'escàndol encara fos més gran, es va oferir als acusats la possibilitat d'expressar-se en català, i, en aquest cas, el tribunal es va mostrar

disposat a proveir una traducció consecutiva. En un judici que, tal com ha funcionat, ja ha durat mesos i mesos, amb el sistema proposat pel tribunal hauria durat encara molt més. Havent-hi organismes i institucions pertot arreu que usen la traducció simultània, no s'hauria pogut també implementar al Tribunal Suprem? Oferir una traducció consecutiva era, indirectament, una manera d'obligar els acusats a declarar en espanyol. En cap moment no es va tenir en compte que l'espanyol no era la llengua més habitual de cap dels acusats. Ningú no va qüestionar el fet que cap dels jutges ni dels fiscals que han participat en el judici no conegués la llengua catalana.

En aquest context, encara ha resultat, des del meu punt de vista, un autèntic escarni que el jutge Marchena hagi fet referència diverses vegades al «profundo respeto que tenemos por la lengua catalana», i frases similars, d'un cinisme incommensurable. A més vulneració dels drets lingüístics, més declaracions enfàtiques de respecte per la llengua, sense tenir en compte que l'única manera real de respectar la llengua catalana hauria estat que els acusats i els testimonis es poguessin expressar en català amb la mateixa normalitat amb què podien fer-ho en espanyol.

Resulta interessant, a més, de constatar la diferència de tractament entre els acusats i els testimonis. Als acusats se'ls va oferir traducció consecutiva, però als testimonis, expressament, se'ls va negar. No fos cas que algun dels centenars de persones que varen passar pels interrogatoris del judici hagués decidit, sense embuts, utilitzar el català. En algun d'aquests casos, el jutge Marchena va ser taxatiu. «Puedo usar la lengua catalana?», va demanar concretament un testimoni. I la resposta va ser monosil·làbica: «No.» Cap dret lingüístic, doncs, per als testimonis.

Afegit al bandejament de l'ús del català, hem de comentar factors com ara la pronúncia dels fiscals, de l'advocacia de l'Estat, de l'acusació particular i dels jutges dels noms i llinatges dels acusats i d'altres persones que han aparegut en la causa. Qualsevol observador extern es pot preguntar per quina raó la majoria de les persones que han participat en aquest judici des de la part acusadora o des del tribunal han estat incapaços de pronunciar correctament els noms i els llinatges dels acusats. Teòricament, hauria estat una tasca fàcil, la d'aprendre'ls i memoritzar-los. Però ni tan sols es varen prendre aquesta molèstia. Varen pronunciar sistemàticament «Junqueras»

a l'espanyola, «Cuisart», només se'ls sentia «Rul» o «Turul», espanyolitzaven noms de pila catalans sense cap vergonya... Estic convençut que si els acusats haguessin parlat swahili o cantonès haurien pronunciat millor els seus noms. En aquests errors de pronúncia de tots els antropònims catalans hi havia, senzillament, una mostra de profund menyspreu. I la volutant de demostrar que podien maltractar-los lingüísticament tant com volguessin.

La vulneració dels drets lingüístics tant dels acusats com dels testimonis, doncs, va ser sistemàtica. I l'escarni es va afegir a aquesta vulneració senzillament com a demostració del poder que els membres del Tribunal tenien a les seues mans.

La manipulació del llenguatge (*Newspeak orwel·lià*)

Si la conculcació dels drets lingüístics i l'etrafecció dels noms va servir per a mostrar qui tenia la paella pel mànec, la manipulació del llenguatge pot tenir una incidència directa en el resultat final del judici, és a dir, en la sentència.

La manipulació del llenguatge ha estat clau durant tot el judici. Es veia ben clar que fiscals i jutges eren plenament conscients que qui domina el llenguatge

domina el poder. No vaig poder evitar, durant la visualització d'algunes parts del judici, de recordar el magnífic apèndix a l'obra *1984*, del gran George Orwell, en què desgrana «The principles of Newspeak», la gramàtica de la Novoparla, una gramàtica feta per a evitar el pensament crític (per a evitar, al cap i a la fi, com diria Ovidi Montllor, el pensament).

En moltes ocasions el llenguatge del judici ha estat clarament orwel·lià. La Novoparla ha impregnat el discurs que s'ha sentit allà per part dels testimonis de l'acusació, dels fiscals i dels jutges. La manipulació s'ha orquestrat, fonamentalment, al voltant de dos termes: *violència i odi*. Com que perquè hi hagi rebel·lió hi ha d'haver violència, els fiscals s'han entestat a modificar amb calçador aquest concepte. Evidentment, la legislació vigent es refereix clarament a la rebel·lió com a delicte que poden cometre els militars que s'alcen contra l'ordre constitucional. Es va incloure en el codi penal per a poder perseguir els intents de colp d'Estat. I perquè existís rebel·lió hi havia d'haver violència: tancs al carrer, aldarulls, trets, ferits, morts... Res de tot això no hi va haver ni en la defensa de la seu de la conselleria d'Economia

Es veia ben clar que fiscals i jutges eren plenament conscients que qui domina el llenguatge domina el poder.

el dia 20 de setembre del 2017, ni en la festa de la democràcia que va ser el Primer d'Octubre. Només hi havia una societat que defensava les seues institucions i una societat que volia exercir, democràticament i pacíficament, el dret d'autodeterminació, dret reconegut, per cert, per les Nacions Unides.

La manipulació del llenguatge que tan bé descrivia George Orwell ha constituït a fer passar per violència qualsevol expressió de rebuig de l'Estat o dels seus membres. I per tal de fonamentar aquest canvi dràstic en la semàntica, n'han operat en un altre concepte: el d'*odi*. Ben adoctrinats per qui ho hagués de fer, els testimonis de l'acusació, majoritàriament policies i guàrdies civils, varen anar parlant de «*odio*», «*caras de odio*», «*expresiones de odio*», etc, etc, de manera que la paraula *odio* va sortir reiteradament durant el judici. De fet, i d'una manera paral·lela a aquest judici, hi ha hagut persones que han hagut d'anar a declarar acusats d'incitar a l'odi. Segurament el cas més escandalós ha estat el de la persecució judicial als professors de l'Institut El Palau. També han estafat el que, internacionalment, es considera susceptible de delictes d'incitació a l'odi.

Hom considera que aquest delictes està pensat per a defensar minories (nacionals, sexuals, racials...). Així, doncs, qui parli en termes pejoratius d'una minoria lingüística, sexual o racial, o qui inciti la gent contra aquestes minories, pot cometre un delictes d'odi. Però no es pot cometre delictes d'odi contra qui ostenta el poder. El *súmmum* de la mala interpretació del que es pot considerar delictes d'odi és l'acusació d'odi contra la policia.

Només de l'estrafecció del llenguatge, de la manipulació del llenguatge, doncs, en pot sortir una sentència condemnatòria. Naturalment, el màxim responsable d'aquesta manipulació ha estat el president del tribunal, el jutge Marchena, que no solament l'ha tolerada sinó que li ha donat ales durant tota la celebració del judici.

Confusions de l'espanyol: legalitat i legitimitat

Una part de la manipulació lingüística ha estat clarament intencionada i promoguda pels magistrats que jutgen els presos polítics catalans i pels fiscals. Però també hi ha un element estructural que cal tenir en compte. El castellà no distingeix, segons el *Diccionario de la Real Academia Española de*

la Lengua, entre «legalitat» i «legitimitat». Ho vaig descobrir una mica per cansament, després d'haver escoltat un grapat de vegades, en boca de tertulians espanyols, en ràdios diverses, que «*lo legítimo es lo legal*» i «*lo legal es lo legítimo*». Cansat de sentir-ho, i meravellat que gent com l'ex-ministre d'Afers Exteriors García-Margallo no distingís entre ambdós conceptes, ho vaig anar a buscar al diccionari de la RAE i, efectivament, confon els termes. Supòs que d'altres diccionaris de l'espanyol no els deuen confondre. I que a les facultats de Dret que funcionen en espanyol (que són quasi totes les del Regne d'Espanya) es deu distingir entre «legítim» i «legal», com es distingeix arreu del món. Record que ho vaig comentar a n'Eva Pons, catedràtica de Dret Constitucional, i em va dir: «Mira que fàcil! Si en català tampoc no distingíssim, hauríem acabat abans. Liquidaríem en uns quants segons un tema que requereix classes i classes d'estudi, d'indagació i d'explicació.»

Durant tot el judici s'ha donat per fet que allò que és legal també és legítim, i que la legitimitat ve de la legalitat. Reduint-ho a l'absurd, podríem dir que els actuals membres del Tribunal Constitucional consideren que el franquisme va ser legítim perquè era legal. Però no ha fet falta demanar-los-ho, perquè ells mateixos ho han escrit

en una disposició sobre el trasllat de les restes del dictador fora del Valle de los Caídos.

El xoc entre Catalunya i Espanya és un xoc de legitimitats, no de legalitats (perquè encara no hi ha una legalitat catalana constituïda; no tenim una Constitució Catalana, per entendre'ns). Per tant, existeix un xoc entre la voluntat d'una part molt important de la població de Catalunya, que considera que el país hauria de poder ser independent si així ho decideix la majoria de la població, i un Estat que considera que això no és possible, encara que, democràticament, ho vulguin la majoria dels catalans. Es tracta, per tant, ben clarament, d'un xoc de legitimitats. Que, senzillament, ve a demostrar que de vegades allò que és legal no és considerat legítim, i que allò que és legítim no arriba a ser legal.

Ben probablement, quan les decisions sobre la situació dels presos polítics catalans passi a esferes judicials superiors a l'espanyola, al Tribunal Suprem es faran creus que el cavall de batalla sigui precisament la distinció entre legalitat i legitimitat.

El castellà no distingeix, segons el *Diccionario de la Real Academia Española de la Lengua*, entre «legalitat» i «legitimitat».

La col·laboració mediàtica

Com a observador des d'una certa distància, pens que la demostració més feaent que la democràcia espanyola està malalta és la manca de periodisme crític, a l'Espanya estricta. Els mitjans de comunicació espanyols, d'una manera absolutament generalitzada, han estat col·laboradors necessaris de la farsa en forma de judici a què hem assistit. En qualsevol democràcia mínimament madura no hauria passat desapercebuda la vulneració sistemàtica dels drets dels acusats, no s'hauria obviat la conculcació dels seus drets lingüístics, no s'hauria deixat de veure el tractament que el tribunal ha fet de les defenses, no s'hauria deixat passar tranquil·lament l'abús de la presó preventiva... Amb poques excepcions, com ara la del digital *Público*, els mitjans de comunicació espanyols han estat uns mers comparses del Tribunal Suprem. Analitzant el llenguatge de determinats diaris, fins i tot podríem considerar que hi ha hagut una feina conjunta entre els cossos policials i els mitjans de comunicació per mirar de condemnar els acusats. En qualsevol cas, hi ha hagut un acord claríssim que havien de ser jutjats.

Els periodistes i els intel·lectuals espanyols han actuat com a mers comparses de la fiscalia i de la policia, i no han exercit en cap moment el paper que els tocava de representar en una societat democràtica. Caldrà tenir més perspectiva històrica per a analitzar l'impacte d'aquest fet. Però és ben clar que un país sense una premsa lliure i crítica, sense pluralitat d'opinions en els mitjans de comunicació i sense varietat de visions de les coses no pot ser considerada mai com una societat plenament democràtica.

Judici i sentència: legals però no legítims

Acabem-ho en aquests termes: el judici ha estat legal (d'acord amb la legalitat espanyola), però no legítim, perquè ha confrontat aquesta legalitat amb les decisions democràtiques dels catalans (començant per l'elecció dels seus diputats i, per tant, del seu govern). El Tribunal Suprem ha portat a judici una part del govern de Catalunya (la resta és a l'exili) i els dos líders socials més destacats del moviment independentista. Això, hi insistesc, pot ser legal, però no crec que des d'un punt de vista democràtic sigui legítim.

Òbviament, si el judici ha estat il·legítim, la sentència, siga la que siga, no pot tenir cap mena de legitimitat. I un dels elements, i no dels menys importants, que contribueixen a fer que la sentència no pugui ser legítima és el tractament que ha tingut la qüestió de la llengua. Que la llengua catalana hagi estat bandejada del judici contribueix poderosament a il·legitimar-lo.■

Catàleg de recursos de LJC 2000-2018

Anna Arnall Duch

El Catàleg de recursos de LJC 2000-2018 recull fins a 232 recursos del llenguatge jurídic català publicats en el període 2000-2018 i ofereix opcions de cerca segons tretze paràmetres diferents: títol, autor, any de publicació, editor, sector i zona geogràfica on s'ha publicat, tipus de mitjà, tipus de font d'informació, tipus de recurs i paraula clau (aquest últim paràmetre es troba parcialment implantat); i, en el cas de les fonts terminològiques, es pot afinar la cerca segons si tenen definicions, exemples i un nombre d'entrades superior o inferior a 6.000. Així mateix, proporciona accés directe als recursos en línia i també conté catorze gràfics que

projecten informació d'una forma ben visible i fàcil d'interpretar sobre el panorama actual de recursos del LJC.

Es tracta d'una eina amb aplicacions al camp de la recerca, la planificació i normalització lingüístiques, la docència, la traducció jurídica, com també al camp professional del dret, i, per tant, és útil a investigadors, traductors, correctors, dinamitzadors, planificadors, docents i professionals del dret, entre d'altres. El Catàleg constitueix un dels resultats de la tesi doctoral «Llenguatge jurídic català: estat de la qüestió i propostes de futur».■